

Πρωί μαγιάτικης Παρασκευής και η πλατεία των Εξαρχείων είν' ακόμη αδειανή... Μπαίνω στον πεζόδρομο της Βαλτετσίου. Περνώ ανάμεσα από τραπεζάκια με τραπεζομάντιλα πλαστικά και καρό. Στ' αριστερά μου η ταβέρνα «Ροζαλία». Εκεί ακριβώς που ήταν το υπόγειο της κυρ'-Αυγούστα...

«Αν δε φας το πλιγούρι σου, θα φωνάξω την κυρ'-Αυγούστα!» φοβέριζαν στην Κατοχή τα παιδιά τους οι μανάδες της γειτονιάς.

Το πλιγούρι το μαγείρευαν όσες φορές δεν έβρισκαν τίποτα άλλο ν' αγοράσουν –μια στάλα ρύζι με μπόλικά πετραδάκια, κανένα όσπριο μουχλιασμένο, λίγο αλεύρι μες στο σκουλήκι– από το μπακάλικο του Σταύρου Ξινόγαλα. Κι έπρεπε, άνοστο ξάνοστο, να φαγωθεί, μη μείνουν τα παιδιά σκέτα κόκαλα.

Δεν ήταν μονάχα για το πλιγούρι μπαμπούλας η κυρ'-Αυγούστα. Ήταν και για τις σκανταλιές, και τα πολλά τρεχοβολητά στο λόφο του Στρέφη, και τα γδαρμένα γόνατα, και τα ρούχα τα τριμμένα που σκίζονταν εύκολα με το παιχνίδι – αμπάριζα και κρυφτό και πόλεμο με αυτοσχέδια ξύλινα όπλα...

«Θα φωνάξω την κυρ'-Αυγούστα!»

Και σούζα εμείς όλοι –ο αδερφός μου ο Μάνος κι οι φίλοι του, ο Μίλων, ο Λεωνίδας, ο Ιορδάνης, ο Αλέκος κι οι άλλοι– που πήγαιναν πια και σχολείο, από κοντά κι εγώ το νήπιο, το μόνο κορίτσι, το «νιάνιαρο» της συντροφιάς.

Πώς να μην τη φοβηθείς την κυρ'-Αυγούστα; Έτρωγε, λέει, παιδιά! Το μάτι της άγριο, τα μαλλιά της βαμμένα φτερό κοράκου, η μύτη γαμψή, στην πλάτη καμπούρα και τα ρούχα της κουρελιασμένα και βρόμικα να σέρνονται μέχρι κάτω. Ξεπρόβαλλε κάθε τόσο στο κατώφλι της, για να γρυλίσει λέξεις ακατανόητες, να πάρει ό,τι αποφάγι τής άφηνε πού και πού η μικροκαμωμένη Ιωάννα που δούλευε στου Ξινόγαλα, κι ύστερα ν' αποτραβηχτεί και να λουφάξει πάλι στο σκοτεινό, τρομαχτικό της υπόγειο άντρο, απ' όπου φορές ακούγονταν ήχοι παράξενοι, ανεξήγητοι. Και τις νύχτες, έλεγαν στη γειτονιά, τριγυρνούσε αλλοπαρμένη στους δρόμους, κι ας ήταν θανατερά επικίνδυνο να βγαίνει κανείς τις ώρες που απαγορευόταν η κυκλοφορία.

«Κολοκύθια! Εγώ δεν πιστεύω πως τρώει παιδιά» σήκωσε άφοβα το κεφάλι μια μέρα ο Μίλων που ένιωθε μεγαλύτερος.

«Εγώ το πιστεύω» τρεμούλιασε ο Ιορδάνης.

«Κι εγώ!» πετάχτηκε ο Λεωνίδας. «Και προχτές είδα με τα μάτια μου ένα νεαρό μες στο υπόγειο. Τον είδα, σας λέω! Ήταν αδύνατος, το μούτρο του ασπριδερό και φορούσε μπλε παντελόνι σκισμένο».

«Και πώς τον είδες, αφού είναι σκοτάδι εκεί μέσα;» τον κοίταξε δύσπιστα ο Αλέκος. «Και πού είναι τώρα; Γιατί δεν τον είδε κανένας άλλος;»

«Γιατί τον έφαγε, βρε κουτέ!» απάντησε ο Λεωνίδας με θρίαμβο.

Αδύνατο να πάει κάτω η νερόσουπα εκείνο το βράδυ. Στο μυαλό μου αγρίευε περισσότερο η κυρ'-Αυγούστα, τέρας γινόταν απαίσιο, μάγισσα φοβερή, χειρότερη κι από τους δράκους που με τρόμαζαν κάθε μέρα, όταν τους έβλεπα να περνούν αγριωποί από τη γειτονιά με τις μαυροπράσινες στολές και να χτυπούν δυνατά, γκαπ γκουπ, τις γυαλιστερές τους τις μπότες στο πεζοδρόμιο – Ναζί¹ τους έλεγαν οι μεγάλοι.

Ώσπου μια μέρα χάθηκε από τη γειτονιά η κυρ'-Αυγούστα – Δεκέμβρης του 1943 πρέπει να είχε φτάσει.

«Θα πέθανε από την πείνα και την πήρε το κάρo της Δημαρχίας» κούνησε το κεφάλι ο πατέρας μου.

¹ NAZI είναι η συντόμευση του όρου Nazionalsozialist. Έτσι ονομάζονταν οι οπαδοί του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Κόμματος, με αρχικά NSDAP. Το κόμμα αυτό, που είχε ιδρυθεί τη δεκαετία του 1920, ήρθε στην εξουσία το 1933 με αρχηγό τον Αδόλφο Χίτλερ.

«Ίσως να βγήκε πάλι τη νύχτα και να την έπιασε η Γκεστάπο – τρελή γυναίκα, τι περιμένεις;» – η μάνα μου σκέφτηκε φωναχτά.

«Μπορεί να την έπιασαν γι' άλλο λόγο» είπε με νόημα μέσ' απ' τα δόντια της η ξαδέρφη μας η Όλγα –δεύτερη μάνα και μεγάλη μου αδερφή τη λογάριαζα– που τα ήξερε όλα στη γειτονιά.

Δεν έμαθε κανένας τελικά πώς και γιατί εξαφανίστηκε η κυρ'-Αυγούστα.

Πολλά χρόνια αργότερα έπεσε στα χέρια μου ένα βιβλίο με ονόματα αντιστασιακών που εκτελέστηκαν από τους Γερμανούς. Το μάτι μου έπεσε σ' ένα όνομα γνωστό και μαζί ασυνήθιστο: «Αυγούστα.....» – το επίθετο δεν το συγκράτησα.

«Συνελήφθη το Δεκέμβρη του 1943» έγραφε παρακάτω. «Έδρασε με το ψευδώνυμο Ροζαλία. Δικάστηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο για περίθαλψη και απόκρυψη Βρετανών κατασκόπων και Ελλήνων αντιστασιακών, μετάδοση μηνυμάτων με ασύρματο και εκτύπωση προκηρύξεων με πολύγραφο, που βρέθηκαν στο σπίτι της. Εκτελέστηκε την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή».

Δεν έγραφε αν την έλεγαν οι γείτονες τρελή. Αν το σπίτι της ήταν στα Εξάρχεια, στην οδό Βαλτετσίου. Αν φόβιζε τα παιδιά με το άγριο μάτι της, τη γαμπή της τη μύτη, τ' ανακατωμένα μαλλιά τα βαμμένα φτερό κοράκου, και με τους ήχους τους μυστήριους που έβγαιναν από το υπόγειο – εκεί ακριβώς όπου είναι σήμερα η ταβέρνα «Ροζαλία»...

Πρωί μαγιάτικης Παρασκευής και η πλατεία των Εξαρχείων άδεια προσώρας. Σε λίγο θα γεμίσει κορίτσια μ' ανακατωμένα μαλλιά κι αγόρια με μπλουτζίν ξεθωριασμένα – μεγάλα παιδιά, πάνω στην τρέλα τους: Άλλα με ανησυχίες, ταλέντα και όνειρα. Άλλα με απελπισία, τρυπήματα κι εφιάλτες.

Κι εγώ ανηφορίζω τη Βαλτετσίου, την ηλικία, τις μνήμες μου... Κι αναρωτιέμαι πάντα: Να ήταν άραγε η δική μας η κυρ'-Αυγούστα εκείνη που έλεγε το βιβλίο; Να ήταν αλήθεια πως η τρελή των Εξαρχείων δούλεψε για την Αντίσταση; Ή να 'ναι σύμπτωση τ' όνομα της ταβέρνας;